

Thema 1 | Schuld en onschuld

IS IEMAND SCHULDIG ALS...

OPTIE 1

BESPREEK DE SITUATIES IN GROEPJES.

- *Kies per scenario 'ja', 'nee' of 'misschien'.*
- *Geef een argument voor je keuze.*
- *Kies één stelling en onderzoek de verschillende antwoorden en argumenten uit de groepjes.*

SCENARIO

Is iemand schuldig als...

... een persoon door het rood rijdt op een verlaten weg om een gewonde naar het ziekenhuis te brengen?

... een persoon per ongeluk een wet overtreedt?

... een persoon de regels wil overtreden, maar er niet in slaagt?

... een persoon per ongeluk een mens doodt?

... een persoon per ongeluk een cavia uit het raam laat vallen?

... een persoon zich schuldig voelt?

... een persoon een wet overtreedt en niemand dit opmerkt?

**Ja,
want...**

**Nee,
want...**

**Misschien,
het hangt
ervan af,
want...**

Thema 1 | Schuld en onschuld

IS IEMAND SCHULDIG ALS...

OPTIE 2

KIES MET DE HELE KLAS ÉÉN SITUATIE EN VERGELIJK SAMEN DE VERSCHILLENDE ARGUMENTEN VOOR EN TEGEN.

- *Leg 3 papieren in het midden van de cirkel met 'ja', 'nee' of 'misschien'.*
- *Geef de jongeren even tijd om hun argumenten op post-its te schrijven.*
- *Groeppeer de argumenten die bij elkaar passen.*
- *Bespreek de argumenten. Welk argument is het meest overtuigend? Is er een argument dat eruit springt? Waarom? Welk argument deed je twifelen of van positie veranderen?*
- *Rond het gesprek af met enkele voorlopige besluiten.*

SCENARIO

Is iemand schuldig als...

... een persoon door het rood rijdt op een verlaten weg om een gewonde naar het ziekenhuis te brengen?

... een persoon per ongeluk een wet overtreedt?

... een persoon de regels wil overtreden, maar er niet in slaagt?

... een persoon per ongeluk een mens doodt?

... een persoon per ongeluk een cavia uit het raam laat vallen?

... een persoon zich schuldig voelt?

... een persoon een wet overtreedt en niemand dit opmerkt?

**Ja,
want...**

**Nee,
want...**

**Misschien,
het hangt
ervan af,
want...**

Thema 1 | Schuld en onschuld

RECHTER OP EEN RIJ

ONSCHULDIG

SCHULDIG

IS DE PERSOON UIT DIT SCENARIO SCHULDIG OF ONSCHULDIG?

- *Sorteer de scenario's op een lijn.*
- *1 deelnemer legt 1 scenario op de lijn en geeft een argument.*
- *Daarna mogen anderen reageren, telkens met een argument. Het scenario mag door degene die reageert ook verplaatst worden op de lijn.*

SCENARIO 1

Tijdens de solden is het erg druk en je hebt weinig tijd. Toch heb je veel nieuwe kleren nodig en je beslist om in 1 winkel alles te kopen wat je nodig hebt.

Je past de gekozen 8 stuks, maakt een selectie van wat je wil en laat de andere stukken in het pashokje achter.

Als je na het afrekenen naar buiten gaat, gaat het alarm af. Blijkbaar ben je vergeten één van de kledingstukken terug uit te doen.

ONSCULDIG

SCHULDIG

SCENARIO 2

Je start samen met je beste vriend aan de studie verpleegkunde. Jullie nemen allebei deel aan de studentendoop. Tijdens het doopritueel drink je veel alcohol en consumeer je overmatig veel zout en suiker. Je weet dat je beste vriend voor zijn gezondheid moet opletten met zout. Je merkt op dat hij verzwakt.

Je zoekt zijn aandacht maar hij laat weten dat alles onder controle is. Je begrijpt dat hij beslist om het zo te laten, omdat hij niet wil afgaan voor de groep. Toch maak je je zorgen. Hij wordt steeds bleker. Een tijdje later valt hij flauw. Zijn bloeddruck slaat op hol en er moet een ambulance komen.

ONSCULDIG

SCHULDIG

SCENARIO 3

Tijdens een klasbezoek aan het parlement halen plots enkele jongeren verf uit hun zak en smeren dit op enkele kunstwerken die ze passeren tijdens de rondleiding met de gids. Een andere klasgenoot spuit de leuze *'Stop de opwarming van de aarde! Jullie maken onze toekomst kapot!'*.

ONSCULDIG

SCHULDIG

Thema 1 | Schuld en onschuld

GROTE (ON)SCHULDIGE VRAGEN

DENK SAMEN NA OVER EEN GROTE VRAAG

STAP 1

Ga in een cirkel staan of zitten.

STAP 2

Kies een vraag en onderzoek deze gezamenlijk. De gespreksleider kan een vraag kiezen of je kan een stemming organiseren.

- *1 persoon start met een mogelijk antwoord op de vraag en een argument daarvoor.*
- *De anderen kunnen reageren. Eens of niet? Voorbeelden of tegenvoorbeelden? Wat denken de anderen? Heeft iemand een ander argument? Klopt deze redenering altijd en overal?*
- *Na het gesprek worden de belangrijkste inzichten uit het gesprek kort herhaald.*
- *Sluit af met een vragenronde. Welke vragen blijven hangen na dit gesprek?*

GROTE VRAGEN

Wie beslist of iemand schuldig of onschuldig is?

Wat betekent het om schuldig te zijn?

Als de meeste mensen vinden dat je schuldig bent, ben je dan schuldig?

GROTE VRAGEN

Is een baby die aan een laken trekt schuldig als er hierdoor een dure vaas breekt?

Is er altijd een schuldige als er iets is misgelopen?

Is een kat die een muis doodt om te spelen ook schuldig aan moord?

GROTE VRAGEN

Welk bewijs volstaat om te zeggen dat iemand schuldig is?

Ben je onschuldig zolang je niet bent veroordeeld?

Is iemand schuldig als die persoon zich niet meer precies herinnert wat er is gebeurd?

Thema 2 | Misdaad en straf

BEELD JE IN DAT...

BEELD JE IN DAT DE GEGEVEN SITUATIE PLOTS WAAR IS.

- *Kies 1 scenario en bespreek in groepjes.*
 - *Wat zou er veranderen in de wereld?*
 - *Zou de wereld dan een betere plaats zijn?*
 - *Leg uit aan elkaar waarom dat wel of niet het geval is.*
- *Luister naar elkaars bevindingen en vergelijk de bevindingen plenair. Welke verandering springt eruit of is het meest waarschijnlijk? Wie veranderde van mening door de bevindingen uit een ander groepje?*

BEELD JE IN DAT...

... kinderen ook het recht hebben om volwassenen te straffen als ze een regel overtreden?

... er geen gevangenissen meer bestaan?

... leerkrachten geen leerlingen meer mogen straffen?

... een gevangenis een aangename plek is?

... rechters vervangen worden door AI-bots?

... de politie preventief een potentiële misdadiger mag aanhouden?

... een computer via algoritmes kan voorspellen wie een misdaad zal begaan?

Thema 2 | Misdaad en straf

OP EEN RIJ

MOET ZEKER NIET
GESTRAFT WORDEN

MOET ZEKER
GESTRAFT WORDEN

**MOET DE PERSOON UIT DEZE SCENARIO'S GESTRAFT WORDEN?
SORTEER DE SCENARIO'S OP EEN LIJN.**

- *Kies een reeks.*
- *Verdeel de jongeren in groepjes.*
- *Elk groepje legt de reeks op een lijn.*
- *De verschillende lijnen worden vergeleken.*
- *Kwam elk groepje tot dezelfde conclusie? Wat zijn de belangrijkste gelijkenissen en verschillen? Vergelijk de achterliggende argumenten.*
- *Eindig met de vraag 'Wanneer is een straf rechtvaardig?'. Probeer met de groep tot enkele voorlopige antwoorden te komen en onderbouw deze telkens met een argument.*

REEKS 1

1. Je rijdt zonder busticket omdat je je abonnement vergat.
2. Je rijdt zonder busticket omdat je vergat er een te kopen omdat je hamster net is gestorven.
3. Je rijdt zonder busticket omdat je niet genoeg geld hebt om dat te betalen.
4. Je rijdt zonder busticket omdat de bus alweer overvol is waardoor je geen zitplaats hebt en je het risico loopt je gescheurde pees verder te belasten.

REEKS 2

1. Je beledigt een bekende Vlaming in een privé-chatgroep.
2. Je beledigt een bekende Vlaming in de klas.
3. Je beledigt een klasgenoot in de klas.
4. Je beledigt een leerkracht in de klas.
5. Je beschuldigt een klasgenoot ten onrechte van het beledigen van een leerkracht.

Thema 2 | Misdaad en straf

RANGSCHIK. 'DE STRAFSTE STRAF'

GEEN STRAF

LEVENSLANG IN DE GEVANGENIS

WIE VERDIENT DE ZWAARSTE STRAF. WAAROM? RANGSCHIK DEZE SCENARIO'S OP EEN LIJN VAN 'GEEN STRAF' TOT 'LEVENSLANG'.

- *Vraag aan 1 jongere (rechter 1) om de scenario's op de lijn te leggen en vraag naar argumenten; waarom deze volgorde?*
- *Laat daarna anderen reageren. Leerlingen kunnen bijkomende vragen stellen aan de rechter 1.*
- *Als een andere leerling het oneens is met deze volgorde, wordt deze nieuwe leerling 'rechter 2' en start de oefening opnieuw.*

REEKS 1

1. Een man is verstrooid en vergeet het vuur in de haard te doven. Zijn huis vliegt in brand. De kat sterft, de kinderen worden gered.
2. Een dronken man vergeet het vuur in de haard te doven. Zijn huis vliegt in brand. De kat sterft, de kinderen worden gered.
3. Een dronken man vergeet het vuur in de haard te doven. Zijn huis vliegt in brand. De kat wordt gered, de kinderen sterven.
4. Een dronken man werpt buskruit in het vuur om zijn vrienden te imponeren. Zijn huis vliegt in brand. De kat wordt gered, de kinderen sterven.

Thema 2 | Misdaad en straf

RANGSCHIK. 'DE STRAFSTE STRAF'

GEEN STRAF

LEVENSLANG IN DE GEVANGENIS

WIE VERDIENT DE ZWAARSTE STRAF. WAAROM? RANGSCHIK DEZE SCENARIO'S OP EEN LIJN VAN 'GEEN STRAF' TOT 'LEVENSLANG'.

- *Vraag aan 1 jongere (rechter 1) om de scenario's op de lijn te leggen en vraag naar argumenten; waarom deze volgorde?*
- *Laat daarna anderen reageren. Leerlingen kunnen bijkomende vragen stellen aan de rechter 1.*
- *Als een andere leerling het oneens is met deze volgorde, wordt deze nieuwe leerling 'rechter 2' en start de oefening opnieuw.*

REEKS 2

- 1.** Een persoon neemt een selfie en laat per ongeluk de gsm uit het raam vallen vanop de 12de verdieping. De gsm valt met volle snelheid op het gezicht van een kind in een buggy. Het kind is in levensgevaar.
- 2.** Een persoon hoort dat zijn beste vriend onverwacht gestorven is en laat door het schrikken de gsm uit het raam vallen vanop de 12de verdieping. De gsm valt met volle snelheid op het gezicht van een kind in een buggy. Het kind is in levensgevaar.
- 3.** Een persoon is boos en smijt zijn gsm vanop de 12de verdieping naar beneden zonder te kijken. De gsm valt met volle snelheid op het gezicht van een kind in een buggy. Het kind is in levensgevaar.
- 4.** Een persoon is boos en smijt zijn gsm vanop de 12de verdieping naar beneden zonder te kijken. De gsm valt met volle snelheid op de grond. Als bij wonder is er niemand geraakt.

Thema 2 | Misdaad en straf

DILEMMA

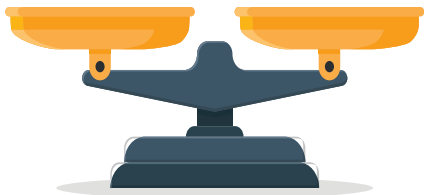
BESPREEK IN GROEPJES.

- *Kies een van de twee opties en beargumenteer waarom je voor deze optie kiest.*
- *Bespreek daarna de keuzes plenair en vergelijk de argumenten.*
- *Bespreek tot slot plenair de grote vraag 'Wanneer is een straf gepast?'.*

DILEMMA 1 WAT IS HET BESTE?

Een werkstraf
waarbij je
honderd
dagen de straat
moet vegen

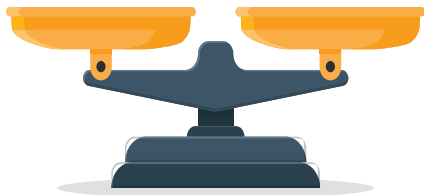
Een gevangenis-
straf waarbij je
honderd dagen de
tijd hebt om een
diploma te halen

DILEMMA 2 WAT IS ERGER?

Iemand
die ten
onrechte
wordt gestraft

Iemand
die ten
onrechte niet
wordt gestraft

Thema 2 | Misdaad en straf

DE GEPASTE STRAF, JA OF NEE?

OPTIE 1

KIES PER SCENARIO 'JA' OF 'NEE'.

- *Geef een argument voor je keuze. Noteer je antwoord op papier.*
- *Sluit af en vergelijk de antwoorden uit de verschillende groepjes plenair.*

OPTIE 2

KIES MET DE HELE KLAS ÉÉN SITUATIE EN ONDERZOEK DEZE GEZAMENLIJK.

- *Vergelijk samen de verschillende argumenten voor en tegen.*
- *Onderzoek tot slot plenair de grote vraag: 'Wanneer is een straf gepast?'*

Een leerling werpt een stinkbom in de klas.
De leerkracht weet niet wie het was. De hele klas moet blijven zitten in het lokaal en krijgt strafwerk.

Een leerling komt vijf dagen te laat op school en moet als straf papiertjes oprapen op de speelplaats.

Een leerling heeft een klasgenoot geslagen en moet als straf een opstel schrijven over zinloos geweld.

Een leerling heeft per ongeluk met een bal een raam gebroken van een klaslokaal en moet als straf drie uur nablijven op school.

Een leerling spijbelt omdat die gepest wordt. Die wordt betrapt en moet een week strafstudie volgen.

Een leerling heeft de taak van een klasgenoot gemaakt omdat die weet dat de klasgenoot het thuis moeilijk heeft. Ze worden betrapt en krijgen beiden een onvoldoende.

**Ja,
een
gepaste
straf,
want...**

**Nee,
geen
gepaste
straf,
want...**

Thema 2 | Misdad en straf

GROTE STRAFFE VRAGEN!

DENK SAMEN NA OVER EEN GROTE VRAAG

STAP 1

Ga in een cirkel staan of zitten.

STAP 2

Kies een vraag en onderzoek deze gezamenlijk. De gespreksleider kan een vraag kiezen of je kan een stemming organiseren.

- *1 persoon start met een mogelijk antwoord op de vraag en een argument daarvoor.*
- *De anderen kunnen reageren. Eens of niet? Voorbeelden of tegenvoorbeelden? Wat denken de anderen? Heeft iemand een ander argument? Klopt deze redenering altijd en overal?*
- *Na het gesprek worden de belangrijkste inzichten uit het gesprek kort herhaald.*
- *Sluit af met een vragenronde. Welke vragen blijven hangen na dit gesprek?*

GROTE STRAFFE VRAGEN!

Moet een straf nuttig zijn?

Moet een gevangenis mensen tot betere mensen maken?

Kan een straf de misdaad weer goed maken?

Moeten we rijke mensen die stelen op dezelfde manier straffen als arme mensen die stelen?

GROTE STRAFFE VRAGEN!

Mag je iemand straffen voor iets dat per ongeluk gebeurde?

Verdien je minder straf als je spijt toont van je slechte daad?

Moet je iemand die bekend minder hard straffen dan iemand die niet bekend?

GROTE STRAFFE VRAGEN!

**Is de doodstraf
altijd verkeerd?**

**Zou een computer
een betere
rechter zijn
dan een mens?**

**Verdient dezelfde
misdad steeds
dezelfde straf?**

Thema 3 | Recht en Rechtvaardigheid

DENK JE MEE MET DEZE GROTE DENKERS?

KIES PER GROEP ÉÉN GEDACHTE WAAR JE HET MEE EENS BENT.

- *Formuleer in je groep enkele argumenten.
Waarom vind je dit een sterk citaat?*
- *Bedenk een voorbeeld uit je eigen leven waardoor dit citaat concreet wordt.*
- *Afsluitend deelt elk groepje de bevindingen.
De anderen mogen kritische vragen stellen.*

"Het is beter onverantwoord te handelen maar rechtvaardig, dan verantwoord maar onrechtvaardig."

Winston Churchill

"We moeten andere mensen behandelen zoals we zelf behandeld willen worden."

Emmanuel Kant

"Soms zijn we verplicht om ons te verzetten."

Hannah Arendt

"Een samenleving moet worden beoordeeld op de manier waarop ze haar meest kwetsbare leden behandelt."

Averroès

Thema 3 | Recht en Rechtvaardigheid

BEELD JE IN DAT...

BEELD JE IN DAT DE GEGEVEN SITUATIE PLOTS WAAR IS.

- *Bespreek in groepjes.*
 - *Hoe zou jij reageren in deze situatie?*
 - *Hoe zou jij in de ideale wereld reageren?*
 - *Bespreek de vragen bij elk scenario.*
- *Luister naar elkaars bevindingen en vergelijk de bevindingen plenair. Welke verandering springt eruit of is het meest waarschijnlijk?*
- *Veranderde iemand van mening door de bevindingen uit een ander groepje?*

BEELD JE IN DAT...

... je in iemands dagboek leest dat deze persoon een misdaad overweegt.

Mag je dat dagboek dan als bewijs gebruiken in een rechtszaak?

Is dat dan een goed bewijs?

... je een inbreker in je huis betrapt.

Mag je de inbreker dan aanvallen met een mes om jezelf te verdedigen?

Thema 3 | Recht en Rechtvaardigheid

DILEMMA

BESPREEK IN GROEPJES.

- *Kies een van de twee opties en beargumenteer waarom je voor deze optie kiest.*
- *Bespreek daarna de keuzes plenair en vergelijk de argumenten.*
- *Bespreek tot slot plenair de grote vraag 'Wanneer is een straf gepast?'*

WAT IS HET BESTE?

Een misdaad voorkomen.

Een misdaad bestraffen.

Bij een overval de politie
verwittigen en wachten
tot ze komen.

De daders
zelf proberen
vatten.

Het vonnis van een rechter
aanvaarden, ook al is het in jouw
ogen onrechtvaardig.

Zelf een gepaste straf voorzien
voor de dader die jouw familie
schade heeft berokkend.

Thema 3 | Recht en Rechtvaardigheid

STEL DAT... WAT DAN...?

BESPREEK IN GROEPJES OF ONDERSTAAND SCENARIO EEN GOEDE ZAAK IS. WAAROM WEL/NIET?

- *Vergelijk de antwoorden en argumenten plenair.*
- *Sluit af met een kort plenair gesprek over de vraag 'Hebben we regels en wetten nodig om rechtvaardig te handelen?'*

STEL DAT... WAT DAN...?

... er plots geen rechtsregels meer gelden.

... de rechter geen onderscheid maakt tussen kinderen en volwassenen.

... ons land terug de doodstraf invoert.

... ook dieren voor de rechtbank kunnen verschijnen.

... iedereen in de wereld dezelfde wetten volgt.

Thema 3 | Recht en Rechtvaardigheid

EENS OF ONEENS

EENS

ONEENS

KIES PER GROEP ÉÉN IDEE WAAR JE HET MEE EENS BENT EN ÉÉN IDEE WAAR JE HET HELEMAAL NIET MEE EENS BENT.

- *Formuleer in je groep enkele argumenten.
Waarom vind je dit een sterk idee?*
- *Bedenk een voorbeeld dat dit idee concreet maakt.*
- *Afsluitend deelt elk groepje de bevindingen.
De anderen mogen kritische vragen stellen.*

Wetten moet
je altijd en
overal volgen.

Elke moord
moet dezelfde
straf krijgen.
Moord is
moord.

Elke dader
is ook een
slachtoffer.

Een
gevangenis
is een
rustplek.

Rechters
moeten hun
verstand
volgen, niet
hun gevoel.

Als je weet dat
mannen meer
misdaden plegen
dan vrouwen,
moet de politie
mannen vaker
controleren.

Thema 3 | Recht en Rechtvaardigheid

GROTE VRAGEN

DENK SAMEN NA OVER EEN GROTE VRAAG

STAP 1

Ga in een cirkel staan of zitten.

STAP 2

Kies een vraag en onderzoek deze gezamenlijk. De gespreksleider kan een vraag kiezen of je kan een stemming organiseren.

- *1 persoon start met een mogelijk antwoord op de vraag en een argument daarvoor.*
- *De anderen kunnen reageren. Eens of niet? Voorbeelden of tegenvoorbeelden? Wat denken de anderen? Heeft iemand een ander argument? Klopt deze redenering altijd en overal?*
- *Na het gesprek worden de belangrijkste inzichten uit het gesprek kort herhaald.*
- *Sluit af met een vragenronde. Welke vragen blijven hangen na dit gesprek?*

Moet iedereen
altijd alle wetten
volgen?

Zou het beter
zijn als iedereen
op deze wereld
dezelfde wetten
volgt?

Heeft een
rechter altijd
gelijk?

Moet je wetten
volgen die
onrechtvaardig
zijn?

Moeten rechters
helemaal zeker zijn
voor ze een straf
uitspreken?

Kan een
misdadiger ook
een held zijn?

Mag je iemand
martelen om
andermans leven
te redden?

Thema 4 | Rechten en plichten

MIKADO

In onze samenleving gelden verschillende rechten en plichten. Maar wat zou er gebeuren als één van deze rechten en plichten niet meer van kracht was? Deze oefening laat je onderzoeken wat er gebeurt als bepaalde rechten of plichten verdwijnen.

STAP 1A (KLASSIKAAL)

- *Kaartjes met alle rechten en plichten liggen op de klasvloer.*
- *Elk om de beurt raapt een leerling één van de rechten of plichten op.*
- *De leerling beschrijft de gevolgen die de afwezigheid van dit recht of deze plicht zou hebben op de maatschappij.*
- *Drie leerlingen mogen reageren; één persoon die akkoord is, één persoon die iets anders denkt en één persoon die twijfelt of deze invalshoek klopt.*
- *Om reacties aan te moedigen kunnen leerlingen ook een standpunt toegewezen krijgen dat ze moeten beargumenteren.*

STAP 1B (VARIANT – IN GROEPJES)

- *Leerlingen selecteren in kleine groepjes om de beurt een recht of plicht uit de lijst.*
- *Elk groepje beschrijft de gevolgen die de afwezigheid van dit recht of deze plicht zou hebben voor **zichzelf**, voor de **school** en voor de **maatschappij**. Wat gaat er dan beter? En wat gaat er minder goed?*

STAP 2 (REFLECTIE)

Na de activiteit kunnen leerlingen klassikaal nadenken over deze vragen:

- *Hebben bepaalde rechten voor iedereen in onze samenleving dezelfde betekenis?*
- *Hebben bepaalde plichten voor iedereen in onze samenleving dezelfde betekenis?*
- *Moet in de wet staan dat je je ouders moet respecteren?*
- *Moet elke plicht in de wet verankerd zijn?*
- *Zijn rechten en plichten even belangrijk?*

**RECHT
OP ONDERWIJS**

**VRIJHEID VAN
MENINGSUITING**

**RECHT
OP PRIVACY**

**RECHT
OP GEZONDHEIDS-
ZORG**

**RECHT
OP VRIJE TIJD
EN ONTSPANNING**

**RECHT
OP GELIJKE
BEHANDELING**

**RECHT
OP NON-
DISCRIMINATIE**

**RECHT
OP EEN EERLIJK
PROCES**

**RECHT
OP GEZONDE
LUCHT**

**RECHT
OP VRIJHEID
VAN RELIGIE
OF OVERTUIGING**

**RECHT OP
DEELNAME AAN
CULTUUR EN KUNST**

**PLICHT
OM BELASTINGEN
TE BETALEN**

**PLICHT
OM DE WET
TE GEHOORZAMEN**

**PLICHT OM
ANDEREN
TE RESPECTEREN**

**PLICHT OM
TE STEMMEN**

**PLICHT OM DE
OMGEVING
SCHOON EN VEILIG
TE HOUDEN**

**PLICHT OM IEMAND IN
NOOD TE HELPEN**

**PLICHT OM VOOR JE
KIND TE ZORGEN**

Thema 4 | Rechten en plichten

WAT ALS...

BESPREEK DEZE SCENARIO'S IN GROEPJES VAN 4.

- *Spreekt dit scenario je aan?*
- *Waarom wel/niet?*
- *Vergelijk de verschillende antwoorden in een plenair gesprek.*
- *Eindig met een vragenronde.*
Welke vraag blijft hangen na deze oefening?

WAT ALS...

... in elke huiskamer verplicht camera's staan om partnergeweld tegen te gaan?

... kinderen en volwassenen allemaal dezelfde rechten en plichten krijgen?

... iedereen recht heeft op een maandelijks basisinkomen van 2000 euro?

... dieren rechten krijgen die vergelijkbaar zijn met die van mensen?

... iedereen de plicht heeft om vrijwilligerswerk te doen voor het algemeen welzijn van de samenleving (bv. kinderen opvangen of nieuwe bewoners begeleiden of helpen in het dierenasiel)?

... leerlingen maximum 38u per week met school mogen bezig zijn?

... je een advocaat niet zelf mag kiezen, maar die via loting toegewezen krijgt?

Thema 4 | Rechten en plichten

MINISTER DER PLICHTEN

Als jij de minister der plichten bent, mag je zelf kiezen welke plichten gelden voor alle burgers. Welke plichten zou je dan verplichten? Moeten mensen hallo zeggen als ze elkaar kruisen op straat? Moeten mensen elkaar een compliment geven als iemand anders er ongelukkig uitziet? Of moet iedereen verplicht zwerfvuil in de vuilbak werpen?

In deze oefening mag je als 'minister der plichten' 5 plichten bedenken die gelden voor alle burgers.

STAP 1. De voorbereiding.

- *Bedenk in groep (samen met jouw collega-ministers) de vijf belangrijkste plichten waaraan burgers in jouw land zich de komende jaren moeten houden.*
- *Selecteer per groepje de belangrijkste 'burgerplicht.'*

STAP 2. Het Parlement.

- *Elk groepje krijgt 2 minuten om hun 'plicht' voor te stellen aan de klas die dan 'parlement' speelt. Elk ander groepje mag (max.)1 kritische vraag stellen.*

STAP 3. Nagesprek.

- *Vergelijk de verschillende geselecteerde plichten plenair.*
 - *Hebben de verschillende plichten gemeenschappelijke eigenschappen?*
 - *Wat zijn de belangrijkste gelijkenissen? En verschillen?*
- *Waarom moeten 'burgerplichten' voldoen?*
- *Welke verandering wil jij veroorzaken in de samenleving als je als minister een burgerplicht kan invoeren?*

Thema 4 | Rechten en plichten

GROTE VRAGEN

DENK SAMEN NA OVER EEN GROTE VRAAG

STAP 1

Ga in een cirkel staan of zitten.

STAP 2

Kies een vraag en onderzoek deze gezamenlijk. De gespreksleider kan een vraag kiezen of je kan een stemming organiseren.

- *1 persoon start met een mogelijk antwoord op de vraag en een argument daarvoor.*
- *De anderen kunnen reageren. Eens of niet? Voorbeelden of tegenvoorbeelden? Wat denken de anderen? Heeft iemand een ander argument? Klopt deze redenering altijd en overal?*
- *Na het gesprek worden de belangrijkste inzichten uit het gesprek kort herhaald.*
- *Sluit af met een vragenronde. Welke vragen blijven hangen na dit gesprek?*

Moeten alle mensen dezelfde rechten hebben?

Gelden mensenrechten ook voor mensen die de mensenrechten niet respecteren?

Zijn rechten belangrijker dan plichten?

Zijn dierenrechten even belangrijk als mensenrechten?

Heeft een overleden persoon rechten?

Mist ons rechtssysteem nog bepaalde rechten?

Hoe zou een samenleving zonder rechten en plichten eruitzien?

Thema 5 | Vrijheid en gelijkheid

RANGSCHIK

WANNEER BEN JE VRIJ? EN WIE IS VRIJ? VOOR DEZE OEFENING KRIJG JE EEN REEKS PERSONEN. DE LEERLING RANGSCHIKT DE KAARTJES OP EEN LIJN VAN 'VRIJ' TOT 'ONVRIJ'.

- *Noteer de personen uit de reeks op kaartjes en verspreid de kaartjes op de vloer.*
- *Maak een lijn met een touw en leg 2 pagina's met daarop 'vrij' en 'onvrij' aan de uiteinden. Leerlingen kunnen kaartjes rangschikken op de rij van het ene uiteinde (vrij) tot het andere (niet vrij) of ergens daartussen.*
- *De leerling kiest een kaartje, plaatst dit op de lijn en geeft een argument waarom het kaartje die plaats krijgt.*
- *Een volgende leerling kan kiezen. Ofwel legt die beargumenteerd een nieuw kaartje op de lijn, ofwel verplaatst die een kaartje dat al op de lijn lag. Ook als een leerling een kaartje verplaatst, moet de leerling een argument geven.*

REFLECTIE

Denk na de oefening klassikaal na over deze vragen

- Zouden je ouders de oefening op een andere manier invullen?
Waarom wel/niet?*
- Zou de leerkracht deze oefening op een andere manier invullen?
Waarom wel/niet?*
- Zou een vluchteling deze oefening op een andere manier invullen?
Waarom wel/niet?*
- Wat betekent het om vrij te zijn?*
- Is vrijheid voor iedereen hetzelfde?*
- Is vrijheid altijd goed? Of heb je soms grenzen nodig?*

VRIJ

NIET VRIJ

REEKS 1

- Een leerling op school
- Een leerling die spijsbelt
- Een leerkracht op school
- De directeur van een school
- De chauffeur van de schoolbus
- De minister van onderwijs
- Een ouder

REEKS 2

- Een vluchteling die op straat slaapt
- Een vluchteling in een gesloten instelling
- Een gevangene
- Een kunstenaar die kiest om op straat te leven om een voorstelling te maken
- De directeur van een groot bedrijf
- Een vader van 5 kinderen
- Een kunstenaar zonder inkomen
- Een wereldreiziger zonder geld
- Een zebra in de zoo

Thema 5 | Vrijheid en gelijkheid

EENS, ONEENS OF TWIJFEL?

EENS

TWIJFEL

ONEENS

BEN JE HET EENS OF ONEENS MET ONDERSTAANDE STELLINGEN?

- *Kies samen met de klas één stelling. Bespreek deze in kleine groepjes en antwoord met argumenten. Noteer die op een post-it.*
- *Om de beurt leggen de groepjes hun antwoord in één van de drie categorieën: eens, twijfel of oneens.*
- *Bespreek klassikaal. Wat valt op? Wat komt bij verschillende groepjes terug? Wat zijn de belangrijkste verschillen?*
- *Kies een andere stelling en begin opnieuw.*

EENS, ONEENS OF TWIJFEL?

- Alle mensen hebben dezelfde kansen in een rechtszaak.
- Dankzij de politie zijn we vrij om veilig over straat te wandelen.
- Rijke mensen hebben meer vrijheid dan andere mensen.
- Alle personen moeten op dezelfde manier worden gestraft.
- Een leerkracht moet elke leerling gelijk behandelen.
- Een ongelijke behandeling kan zorgen voor meer gelijkheid omdat we allemaal andere behoeften hebben.
- Rechters zouden beter vervangen worden door een AI-bot, omdat die objectief is.

Thema 5 | Vrijheid en gelijkheid

VRIJHEID EN GELIJKHEIDSBALANS

**MAAK MET TWEE TOUWEN VIER KWADRANTEN OP DE VLOER
EN NOTEER DAARIN:**

**Veel vrijheid,
weinig gelijkheid**

**Veel vrijheid,
veel gelijkheid**

**Weinig vrijheid,
weinig gelijkheid**

**Weinig vrijheid,
veel gelijkheid**

- *Leerlingen krijgen per groep één scenario op papier.*
- *Elke groep denkt na in welk kwadrant ze hun scenario zouden plaatsen. Ze formuleren hiervoor ook een argument.
Bv. "een land met absolute vrije meningsuiting is heel vrij, want je mag zeggen wat je wil, maar het is niet gelijk, want mensen die luider kunnen roepen, worden meer gehoord".*
- *Na deze voorbereiding mag de eerste groep hun scenario in één van de kwadranten plaatsen.*
- *Andere leerlingen mogen reageren: ze kunnen het scenario in een ander kwadrant plaatsen als ze daar een argument voor kunnen formuleren.*
- *Daarna is het aan de volgende groep om hun scenario in een kwadrant te plaatsen...*

SCENARIO

- 1.** Een land waarin vrijheid van levensbeschouwing absoluut is. Het dragen van levensbeschouwelijke kentekens zoals een hoofddoek, kruisje of keppeltje mag nergens door de wet beperkt worden.
- 2.** Een land waar vrijheid van meningsuiting absoluut is. Alle mensen mogen zeggen of schrijven wat ze willen, op straat, in de krant, overal.
- 3.** Een maatschappij waar iedereen gelijke kansen heeft om te stemmen, maar waar de economische ongelijkheid zo groot is dat sommige bedrijfsleiders kunnen lobbyen en hun politieke invloed vergroten.
- 4.** Een samenleving waarin iedereen gelijke toegang heeft tot gezondheidszorg, maar waar de patiënt altijd de keuzes moet volgen die de arts voorstelt.
- 5.** Een land waar mensen verplicht worden op verjaardagsfeestjes evenveel mannen als vrouwen uit te nodigen.

6. Een land waarin alle leerlingen verder mogen studeren aan de universiteit als ze gemiddeld minstens 75% halen in het zesde middelbaar.
7. Een school waarin alle studenten mogen deelnemen aan klasuitstappen. Als de excursie voor sommige ouders te duur is, dan stelt de school voor om de uitstap voor de 5 best presterende leerlingen terug te betalen.
8. Een school waar elke week een andere leerling uit de klas de toetsen van de anderen mag verbeteren. Op het einde van het schooljaar heeft iedereen minstens één keer dit mandaat gekregen.

Thema 5 | Vrijheid en gelijkheid

BEELD JE IN...

1. Lees samen het korte verhaal.

2. Bespreek onderstaande verwerkingsvragen in kleine groepjes.

- *Zou jij in deze wereld willen leven? Waarom wel, niet? Of twijfel je?*
- *Zijn mensen in deze wereld vrij om te doen wat ze willen?*
- *Is dit een rechtvaardige wereld? Waarom wel/niet?*
- *Zijn er aspecten uit deze samenleving beter/slechter dan de onze? Hoe komt dit?*

3. Plenaire nabespreking.

- *Vergelijk de belangrijkste conclusies van elk groepje met elkaar.*
- *Willen jullie in deze wereld leven? Waarom wel/ niet?*

4. Denk samen met de groep na over een grote vraag:

- *Is een wereld waar alle mensen de regels altijd volgen een betere wereld?*
- *Zijn straffen noodzakelijk om ervoor te zorgen dat mensen het goede doen?*
- *Hebben we meer controle nodig om te garanderen dat iedereen zich correct gedraagt?*
- *Leidt meer controle tot een betere samenleving?*

Je wordt wakker in een wereld waar alles hetzelfde is, maar toch ook een beetje anders. Het is een gezellige wereld met honderden bloemen en evenveel bijen die naarstig op en neer vliegen. Niemand leeft op straat. Gezondheidszorg is gratis en niemand is echt arm. Je ziet er niemand door rijden, mensen zeggen elkaar glimlachend goeiedag, mensen wachten netjes hun beurt af als ze in de rij staan voor de bus. En als iemand zijn portefeuille verliest, krijgt die deze wat later terug zonder dat er iets gestolen is. Er wordt in deze wereld zelfs niet gevloekt.

Dat is wel bijzonder, zeg je bij jezelf. Al voel je je misschien een tikkeltje ongemakkelijk omdat iedereen zo perfect lijkt te zijn. Als je wat beter kennismaakt met de mensen in deze wereld, hoor je één van hen over de bijen spreken. De bijen? Ja, de bijen die alles en iedereen in het oog houden en het doen en laten van elke burger aan de overheid rapporteren. Wie zich niet aan de gedragscodes houdt krijgt onmiddellijk een gevangenisstraf. Aan de bijen valt niet te ontkomen, zelfs niet in je eigen slaapkamer.

Thema 5 | Vrijheid en gelijkheid

GROTE VRAGEN

DENK SAMEN NA OVER EEN GROTE VRAAG

STAP 1

Ga in een cirkel staan of zitten.

STAP 2

Kies een vraag en onderzoek deze gezamenlijk. De gespreksleider kan een vraag kiezen of je kan een stemming organiseren.

- *1 persoon start met een mogelijk antwoord op de vraag en een argument daarvoor.*
- *De anderen kunnen reageren. Eens of niet? Voorbeelden of tegenvoorbeelden? Wat denken de anderen? Heeft iemand een ander argument? Klopt deze redenering altijd en overal?*
- *Na het gesprek worden de belangrijkste inzichten uit het gesprek kort herhaald.*
- *Sluit af met een vragenronde. Welke vragen blijven hangen na dit gesprek?*

**Ben je *altijd* vrij
om te denken
wat je wilt?**

**Moet je mensen met
verschillende noden
op dezelfde manier
behandelen?**

**Is vrijheid
belangrijker dan
gelijkheid?**

**Zijn rijke
mensen meer
vrij dan arme
mensen?**

**Kan je vrij
zijn zonder
grenzen?**

**Leidt meer
controle tot
een betere
samenleving?**